

Risale-i Nur'da Uluhiyet

Uluhiyet, zatında, sıfatlarında ve isimlerinde,

mükemmelliğin ve güzelliğin bütün mertebelerini, sınırsız derecede bulundurma vasfı demektir. Cenab-ı Hakkın uluhiyeti, Onun mabudiyetiyle eş anlamda kullanılagelmiştir.1 Mabudiyet hakikati ise, bütün varlıkların kendisine ibadet etmesini, yani emirlerine itaat edip, yasaklarından da kaçınmasını gerektirir. Öyle ise, canlı cansız bütün varlıkların, kendilerine ait vazifelerini zerre miktar aksatmayarak, en mükemmel bir tarzda yerine getirmeleri, bir tek İlahın mabudiyetini ilan etmektedir. Demek ki, Cenab-ı Hakkın uluhiyetinin kainattaki tesiri amiriyet-i mutlaka derecesindedir.2 Emirlerine mutlak itaat söz konusudur. Dünyamızın topaç gibi hareketinden, ağaçlardaki yaprakların, rüzgarın dokunmasıyla sallanmasına kadar herşey bir emir altında, görevlerini azami derecede dikkatle itirazsız yerine getirmektedirler.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, Cenab-ı Hakkın uluhiyetinin anlaşılması, rububiyetinin kainattaki icraatlarının anlaşılmasıyla mümkündür.3 Çünkü, kendini gizlemesiyle perdeler arkasında bulunan Cenab-ı Hak, kendisine ait gizli güzelliklerini ve mükemmelliklerini göstermek için kainatı ve bütün bu görünen varlıkları yaratmıştır. Öyle ise, kainatı ince nakışlarla ve mükemmel sanat eserleriyle hayret verici bir tarzda yaratıp, süslendiren Cenab-ı Hakkın rububiyetinin görülmesi ve anlaşılması derecesinde, uluhiyetin mahiyeti de anlaşılacaktır.

Cenab-ı Hakkın benzerinin olmaması, varlığının vücub derecesinde olması, ezeli ve ebedi olması, kemali, istiğnası, izzeti, azameti ve istiklaliyeti gibi bir kısım özellikleri vardır ki, bunlar olmaksızın uluhiyetin gerçek mahiyetinin düşünülmesi ve anlaşılması mümkün değildir.

Allah'ın uluhiyetinde ortağı yoktur. Kainatın işleyişindeki düzene ve dengeye bakıldığı taktirde, böyle bir ortaklığa hiçbir

şekilde ihtiyaç olmadığı da görülür. Çünkü, her tarafta aynı kanunlar geçerli olmakla birlikte, gayet hassas dengeler içinde en ufak bir düzensizlik mevzubahis değildir.

İlah'ın (uluhiyet sahibinin) varlığı vücut derecesinde olmalıdır.⁴ Yani, varlığı kendinden olmalı, başka hiçbir varlığın vücuduna bağlı olmamalı ve bütün varlıklar Onun varlığıyla varolmalıdır. Vücut derecesindeki bir vücut, varlık mertebelerinin en mükemmeli ve en kuvvetlisi olan zati, ezeli ve ebedi olmak gibi özelliklere sahip bir varlıktır.⁵ Böyle zati bir vücutta, zıtlar bir arada bulunamaz. Örneğin, kudret zatıyla Onda bulunuyorsa, kudretin zıddı olan acz müdahale edemez. Bu yüzden, kudretinin mertebeleri yoktur. Ezeli olduğu için zaman ve mekanla sınırlı değildir. Zamanın ve mekanın bütün kusurlarından ve eksikliklerinden uzaktır. Ebedi olmasıyla da, bütün zaman ve mekanlarda hükmü geçmekte, tasarrufunu devam ettirmektedir.

Cenab-ı Hakkın kemali ve istiğnası uluhiyet-i mutlaka derecesindedir.⁶ Onun Zatının mükemmelliğini anlayabilmek için, harika bir sanat eseri olan kainata bakarak, binler perdeler arkasındaki kemalini görmek bile yeterlidir. Öyle bir mükemmelliktedir ki, eksiklik ve noksanlık aramak maksadıyla kainatın her tarafını adım adım dolaşan bir göz, sonunda yorulup, hiçbir noksan bulamayıp, kainatın kusursuzluğunu ilan etmek zorunda kalacaktır.⁷ Eserinde sayısız mükemmellikler derceden bir Zat, elbette kendisi kemalatın en nihayet derecesindedir.

Uluhiyetinin istiğnası ise, hiçbir şeye muhtaç olmaması, sonsuz zenginlik sahibi olması ve hazinesinden hiçbir şeyin eksilmemesi demektir. Güneş, Onun rahmet hazinesinden ikram edilmiş bir lambadır. Her bahar mevsiminde, yeryüzünde kurulan, çeşit çeşit nimetlerle donatılmış sofralar, yine Onun tükenmek bilmeyen rahmet hazinelerinin nümuneleridir. Onun saymakla bitiremeyeceğimiz maddi nimetlerinin yanında, Kur'an-ı Kerimle indirdiği manevi nimetleri de vardır ki, kıymeti takdir edilemeyecek derecede değerli hazinelerdir. Kur'an-ı Kerim'de geçen herbir isim ve herbir hakikat elmaslar, zümrütler kıymetinde manevi mücevherlerdir. Çünkü, herbir isim Cenab-ı Hakkın bitmek, tükenmek bilmeyen hazinelerinin kaynaklarıdır. Bütün güzelliğin kaynağı Cemil ismi, her türlü rızıkların kaynağı Rezzak ismi ve fenler adedince dallara ayrılan ilimlerin kaynağı Alim ismi olması gibi.

Uluhiyetin azameti, izzeti, istiklaliyeti herşeyin küçük olsun, büyük olsun, yüksek olsun, alçak olsun, tasarrufu altında olmasını gerektiriyor.⁸ Çünkü, azameti hiçbir şeyi dairesinin dışında bırakmamayı, izzeti ve istiklaliyeti başka ilahların tasarrufuna müdahale etmesini kabul etmez. Cenab-ı Hakk'ın uluhiyetinin azameti ve kibriyasının şiddetli bir şekilde kainatta tecelli etmesinden hiçbir şey saklanamadığı gibi, Ona fiillerinde ortak ve yardımcı olamaz.

Mabud-u Bilhak, uluhiyetini ve mabudiyetini göstermek için, kainatı bir kitap ve bir mescid mahiyetinde yaratmıştır. Öyle harika bir kitaptır ki, her sayfasında binlerce kitap yazılmış, her satırında binlerce sayfalar gizli. Yeryüzü bir sayfadır; içinde bitkiler ve hayvanların nevlere sayısınca kitaplar yazılmıştır. Hatta, noktaları hükmünde olan tohumlarda ve çekirdeklerde ağaçlar sayısınca kitaplar ince kalemle yazılmıştır.

Kainat, duvarları ince nakışlarla ve maharetli bir hattat tarafından güzel bir hatla ayetler yazılarak süslenmiş bir mescid suretinde yaratılmıştır. O mescidin, herbir köşesinde bir varlık taifesi, kendine mahsus bir ibadetle meşgul olarak, kulluk vazifesini yerine getirmektedir. Zerrelerden gezegenlere kadar, balıklardan meleklerle kadar bütün varlıklar yaptıkları ibadetlerini kendi dilleriyle dergah-ı Uluhiyete takdim etmektedirler.

Elbette, o kitabın manasını ders vererek Onu tanıtacak ve o büyük mescitte bütün varlıklara imamlık vazifesini yaparak huzurunda umum ibadetleri takdim edecek olan peygamberleri göndermesi, Uluhiyetinin gereğidir.⁹

Meyve ağaçlarından meydana gelen bir bahçe sahibinin, o bahçe içinde en fazla önem verdiği şey, ağaçlarının uçlarına asılmış meyveler ve meyvelerin içlerine yerleştirilmiş ağacın bütün programını taşıyan çekirdeklerdir. O ağaca, çok büyük bir özen ve dikkat gösterdiği anlaşılan bahçe sahibinin, meyve ve çekirdekleri çürütmesi, ziyan etmesi ya da başkalarına kaptırması mümkün değildir. Aynı şekilde, kainat da dalları elementler ve madenler, yaprakları bitkiler, çiçekleri hayvanlar ve meyveleri insanlar olan harika bir ağaçtır. Bu ağacın çekirdekleri ise, meyveleri hükmünde olan insanların kalplerinden çıkan şükür, muhabbet, minnettarlık ve övgü gibi hallerdir. Öyle ise, kainatın sahibinin, kainattan beklediği en önemli sonuç onun meyvesi olan insandır ve insanlardan sudur eden ubudiyetkâr hallerdir. Bu yüzden, O'nun mutlak uluhiyetinin hiçbir şekilde o şükür, muhabbet ve minnettarlıkların başkalarına gitmesine izin vermesi

Cenab-ı Hak, insana benlik ve hürriyet vermesiyle, uluhiyetin sıfatlarını anlaması için bir takım ölçü birimlerine sahip olmasını sağlamıştır. Örneğin, insan kendisine verilen bir parça ilimle Allah'ın sonsuz ilmini, sınırlı görmesiyle Onun nihayetsiz görme sıfatını anlaması gibi. Diğer taraftan insana acizliğin ve fakirliğin kendisine verilmesiyle, başka bir tarzda, Allah'ın uluhiyetine ayine olur. Karanlığın derecesinin artması nispetinde, aydınlığın daha fazla netleşmesi gibi; insan acizliğiyle Cenab-ı Hakkın sonsuz kudretini, her şeye muhtaç olmasıyla da nihayetsiz gınasını, zenginliğini görür ve gösterir. Öyleyse, midesinin her türlü ihtiyacını karşılamak için çeşitli nimetler yaratan, insanı aciz bırakan her türlü hastalıklardan şifa veren Cenab-ı Hak, şükre, minnettarlığa ve muhabbete vesile olan bu filleri başkasına vermez. Şiddetle bu işlerde gayrın müdahalesini reddeder.

Fakat, vahyin getirdiği hükümlere tabi olmayan insanlar rızık ve şifa gibi bir kısım ihsanların kaynaklarını, yanlış yerlerde görmüşler ve ruhlarındaki kuvve-i şehviyenin (iştah kuvveti) sevkiyle de asıl kaynak zannettikleri varlıkları putlaştırmışlar, ilahlaştırmışlar ve tapar derecede sevgi beslemişlerdir. Lezzetlerinin menbaı zannettikleri nefislerini ilah ittihaz etmişler¹¹; hatta, itaat ve teslimiyetleriyle de kendi içlerinde birtakım insanların uluhiyet dava etmelerine bile sebep olmuşlardır.¹²

Cenab-ı Hakkın kainatın en geniş dairesinden, kalbin en gizli hislerine kadar tasarruf eden azametli uluhiyetini gören insanlar ise—başta bütün peygamberler ve özellikle de Peygamber Efendimiz(a.s.m.) olmak üzere, evliya, asfiya ve sıddıklar—bütün teşekkürlerini, övgülerini ve muhabbetlerini Uluhiyeti mutlak olan Allah'a tahsis etmişlerdir. Bilhassa, Resul-i Ekrem Aleyhiselatü Vesselamın gösterdiği ubudiyet cihetiyle; özellikle bayram, Cuma ve cemaatle kılınan namazlarda bütün iman edenlerin kalplerini ve dillerini bir tek kelimedede birleştirmektedir. Bütün insanların kalplerinden ve dillerinden çıkan seslerin, duaların ve zikirlerin birleşmesiyle ise, kainatta zerre kadar küçük olan insan, ubudiyetinin azameti cihetiyle Kainat Sultanın arz memleketinde halifesi, uluhiyetinin en ehemmiyetli abdi ve bütün varlıkların reisi rütbesini kazanmıştır.¹³

Cenab-ı Hakkın mutlak uluhiyetinin ism-i hassı 'Allah' lafza-i Celalidir.¹⁴

Dipnotlar:

1. Şualar, s. 138.
2. Lem'alar, s. 191.
3. Şualar, s. 133.
4. Mektubat, s. 381.
5. Mektubat, s. 241.
6. Şualar, s. 23.
7. Mülk Sûresi, 4.
8. Mesnevi-i Nuriye, s. 163.
9. Şualar, s. 214.
10. Şualar, s. 24.
11. Sözler, s. 439; Mesnevi-i Nuriye, s. 176.
12. Sözler, s. 499.
13. Lem'alar, s. 131.
14. Mesnevi-i Nuriye, s. 199; Mektubat, s. 381.